

TURGUT REİS

1485 yıllarına doğru, Muğla'nın Seroloz nahiyesinin bir köyünde, Velî adında, kendi halinde bir çobanın bir erkek çocuğu doğdu. Bu çocuğun, tarihin tanıdığı en büyük amirallerden biri olacağını kimse, aklından bile geçirmiyordu. Turgut adı verilen çocuk büyüdü, delikanlı oldu. Babası gibi çobanlık yapmak niyetinde değildi. Alelâde bir levend olarak, Türk korsan kadirgalarından birine yazıldı. Az zamanda, akıl almaz cesareti ve erişilemeyen zekâsıyla ün yaptı. Türk denizciliğinin büyük koruyucusu, Yavuz Sultan Selim'in ağabeyi Sultan Korkut'un dikkatini çektiği zaman, henüz 25 yaşında yoktu. Oruç Reis, o ölünce kardeşi Hızır Reis yani müstakbel Barbaros Hayreddin Paşa, Turgut'u, himaye ettiler. Bir müddet Barbaros Kardeşlerim kaptanı olan Turgut, Cezâyir'deki hayatı bile sıkıcı buldu. Kendi hesabına Orta ve Batı Akdeniz'de korsanlığa başladı. Fakat Barbaros kendisini çağırınca Cezayir'e geliyordu.

Barbaros Hayrettin Paşa, kapdân-ı derya olarak İstanbul'a gelince, Turgut Reis'i de 19 amiralinden biri olarak Cihan Hakanı Kanunî Sultan Süleyman'a takdim etti. Bu sıralarda Turgut, 50 yaşına yaklaşmış, pek namlı bir denizciydi. Kanunî'nin sancakbeyi, yani tümamiral rütbesini verdiği Turgut, Avrupa'da "Dragut" olarak tanınıyordu.

Birçok zaferler kazanmış, maceralar geçirmişti 1528'de, 43 yaşlarındayken, arkadaşı Sâlih Reis'le beraber Korsika'da "sulanırken", Cenevizlilere esir düşmüş, forsa olarak bir Ceneviz kadirgasına verilmişti. Forsalık hayatı 3 yıla yakın sürmüştü. Bu müddet içinde Turgut, çakıldığı kasarada, kendisini görmek için meraktan ölen Avrupa'nın en ünlü şahsiyetlerinin ziyaretlerini kabul etmişti. Bir gün Barbaros, ansızın donanmasıyla Genova önlerine geldi. Birkaç saat için Turgut kendisine teslim edilmezse, şehirde taş üstüne taş bırakmayacağım bildirdi. Doç, yani Ceneviz cumhurbaşkanı, Turgut'u, Barbaros'un kadirgasına yollamaya mecbur oldu

Türk denizcileri, amirallerinden levendlerine kadar, Barbaros'tan sonra ikinci başbuğ olarak Turgut Reis'i Osmanlı resmî vesikalarında anıldığı ismiyle Turgutça Bey'i tanıyorlardı. Turgut'a gelince, İstanbul'daki girift kapdân-ı deryâlık, yani Türk imparatorluk deniz kuvvetleri komutanlığı teşkilâtından ve Saray protokolünden ne derecede çekiniyorsa, İstanbul'daki devlet adamları da, kıyafeti ve konuşması kendilerinininkine benzemeyen, vezirler, yani mareşallerle arkadaşı, hattâ emrindeki kaptanlar gibi konuşan bu amiralden ürküyorlardı. Turgut, mağrur, fakat deha sahibi insanların çoğu gibi mahcuptu. Padişah'tan bile bir şey istemek ağırına gidiyordu. Fakat istediği şeyin anlaşılıp, kendisine verilmesini istiyordu. Dehasma uygun bir alan arzu ediyordu. Üstâdı Barbaros, İbrahim Paşa gibi oğlu yerinde, mazisiz ve nesepsiz bir vezirin elini, devlet mefhumuna verdiği önem sebebiyle öpmekten çekinmeyecek derecede uysallık göstermiş, yeryüzünün en kudretli donanmasının başında

ölümüne kadar kalmış, Kanunî'den, bütün vezirlerin ve sadrâzamların üstünde iltifat, hattâ saygı görmüştü. Turgut'a gelince, karakteri yüzünden nispeten köşede kalmıştı. Ancak yaşı iyice ilerledikten sonra Osmanlı protokolünün içine girebildi. Çünkü,, şimdiye kadar kalıba girmeyişinin, şahsından fazla Türk denizciliğine zarar verdiğini kavramıştı. Kendi yetiştirdiği denizcilerin yetiştirdiklerinin bile Türk devlet teşkilâtında mevki ve makam sahibi olduklarını gördükten sonra durumu kavradı. Preveze'de Türk ihtiyat filosuna komuta etmiş, zaferin elde edilmesinde en büyük rollerden birini oynamıştı, Üstâdı Barbaros öldükten sonra, Sokollu Mehmed Paşa gibi ömründe denize açılmamış bir generalin kapdân-ı deryâlîğe getirildiğini teessürle gördü. Sadrâzam Dâmâd Rüstem Paşa'nm, şahsına karşı beslediği nefretten kırgınlık duydu. Rüstem Paşa tarafından, Turgut'un kapdân-ı deryalık yapamayacak derecede âsî ruhlu ve protokol fikrinden mahrum bir adam olduğuna kandırılan Kanunî, buna rağmen Turgut'a olan sevgisini muhafaza ediyordu. Kanunî'nin, denizciliğe verdiği önem ve denizcilere olan düşkünlüğü, vezirleri ürkütüyordu. Barbaros'un padişah üzerindeki sadrâzamlarinkini gölgede bırakan nüfuzundan kurtuldukları zaman geniş nefes alan vezirler, Barbaros'la ölçülemeyecek derecede sert, hattâ aksi bir adam olan Turgut'u İstanbul'a getirtmemek için birleşmişlerdi.

Sokollu'nun 4 yıllık kapdân-ı deryalığından sonra Rüstem Paşa'nın bu makama gene bir generali kardeşi olan Sinan Paşa'yı getirmesine Türk denizcileri çok kızmışlardı. Ancak padişah iradesi ve Divân-ı Hümâyûn'un, yani hükümetin emri kutsal sayıldığı için, durum, memnuniyetsizlikten ileri gitmedi. Bu yıllarda Turgut, Türk korsanlarının, yani deniz komando sınıfının amirali olarak, Akdeniz'i Altüst ediyor, mümkün olduğu kadar İstanbul'a uğramaktan kaçmıyordu. Tunus'un büyük bir kısmını fethetmişti. Üzerine gelen birleşik Avrupa donanmalarını birkaç defa yenmişti. Malta, Sicilya, Sardunya, Korsika, Balear adaları, İspanya, İtalya kıyıları, Türkiye'nin savaş halinde bulunduğu en kudretli Hıristiyan devleti İspanya'ya ait bütün bu adaları ve ülkeleri devamlı şekilde vuruyordu.

Nihayet Turgut Reis, Donanmaydı Hümâyûn'un, Türk imparatorluk donanmasının başında, Malta Şövalyelerinin elinde bulunan Trablusgarb'ı, şimdiki Libya'yı fethetti. Kapdân-ı Deryâ Sinan Paşa, ağabeyi Rüstem Paşa'dan aldığı emre uyararak, Murad Paşa'yı bu yeni eyaletin ilk beylerbeyisi ilân etti. Halbuki Kanunî, Trablus'u fethederse kendisini beylerbeyi yapacağını Turgut'a vâdetmişti. Turgut, bu durumdan çok müteessir oldu. Fakat tek kelimeyle olsun itiraz etmeyi onuruna yediremedi. Filosuyla Trablus önlerinden ayrılırken, o zamana kadar Osmanlı tarihinde vuku bulmak şöyle dursun, vukuu hayalden bile geçirilemez bir olay oldu. Bütün Donanmay-ı Hümâyûn, Sinan Paşa'yı karada bırakıp, Turgut'un peşine takıldı. Turgut, Türk amirallerini, uzun münakaşalardan sonra ve Sinan Paşa'nın yalvarmaları üzerine, bu

hareketlerinin devlete isyan demek olduğu hususunda ikna etti. Artık İstanbul'a gidip derdini bizzat padişaha anlatmaya artık karar vermişti.

Bir müddet sonra Turgut, at üzerinde gide» Kanunî Sultan Süleyman'ın atının dizginlerine yapıştı, eyerini öperek, veciz birkaç cümleyle derdini' anlattı. Padişahın atını durdurmak, herhangi bir fânî için, sonu idamla sonuçlanacak bir suçtu. Turgut'un cür'eti karşısında donup kalan padişahın yanındakiler, hükümdarın Türk denizcisine gülümsediğini ve yatıştırıcı sözler söylediğini hayretle gördüler, ihtimal Kanunî, Turgut'un protokole sokulamaz bir karakterde olduğu hususunda, damadı Rüstem Paşa'ya içinden hak verdi. Fakat dehasına saygı göstererek, Turgut'u, kayd-ı hayat şartıyla, ölünceye kadar Trablusgarb beylerbeyisi yaptı. Böylece 1556'da, ancak 71 yaşında Turgut, beylerbeyi ve paşa, yani oramiral oldu. Malta'da şehit oluncaya kadar geçen 9 yıllık artakalan ömrünü, şan ve şeref içinde tamamladı.

Kaynak: Yılmaz Öztuna, Türk Tarihinden Yapraklar, MEB, İstanbul, 1989. S. 182-186